

УДК 338.433:673.564(477)

Вдовенко Наталія Михайлівна, доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри глобальної економіки НУБіП України

Шепелєв Володимир Сергійович обуювач кафедри глобальної економіки НУБіП України

РЕГУЛЮВАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СВИНИНИ В УМОВАХ ЗВТ З ЄС ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ АВТОНОМНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПРЕФЕРЕНЦІЙ

У роботі проаналізовано та визначено пріоритетні напрями вдосконалення регулювання ринку свинини з урахування європейського досвіду, реалізація якого сприятиме прогнозуванню обсягів виробництва залежно від витрат, продуктивності свиней та реалізаційної ціни, що дозволить вибудувати ефективне регулювання ринку свинини з урахуванням місця і ваги кожної складової. Встановлено, що регулювання ринку свинини і досягнення прогнозних обсягів виробництва в 1 050 тис. т та нарощування експортного потенціалу галузі свинарства в 32 тис. т на період до 2020 року залежить не тільки від наявності чи відсутності економічних передумов, забезпечення використання квот на свинину не менше ніж 20 тис. т, які адмініструються експортними ліцензіями в рамках автономних торговельних преференцій, але й від формування власного експортного потенціалу генетичних ресурсів та зменшення залежності від імпорту.

Ключові слова: регулювання, ринок свинини, ліцензія, імпорт, експорт, ємність ринку, конкуренція, імпорт, Європейський Союз.

The paper analyzed and identified priority areas for improving market regulation pork with European experience, the implementation of which will contribute to forecasting production volumes based on cost, performance and realizable for pigs that will build effective regulation pork market place and taking into account the weight of each component. found that the Regulation of pork and achieve forecast production volumes in 1050 ths. tons and increase the export potential of pig industry in the 32 ths. tons for the period 2020 depends not only on whether or not economic conditions, ensuring the use of quotas for pork least over 20 ths. tons administered export licenses under the autonomous trade preferences, forming its own export potential of genetic resources and reduce dependence on imports.

Keywords: regulation, market pork, license, import, export, market size, competition, import, European Union.

Постановка проблеми. Європейський Союз виділив квоту для імпортування свинини з України у розмірі 20 тис. тонн. У випадку, коли Україна виконає цей обсяг, можливість увезення даного виду товару збільшиться вдвічі. Водночас результати проведеного дисертаційного дослідження показали, що національний товаровиробник не здатний на сучасному етапі постачати такі обсяги, до того ж, ринок свинини ЄС є профіцитним з високою ціновою конкуренцією. Таким чином, експорт свинини на даний ринок має серйозний підхід, оскільки вихід на нього означатиме для України високу якісь вітчизняної продукції, яка може достойно конкурувати з лідерами міжнародного ринку. Світова Організація Торгівлі забезпечує 95 % міжнародних торговельних операцій. Отримавши членство у даній організації наша держава потребує суттєвого дослідження нових перспективних підходів до регулювання ринку свинини, що визначає актуальні питання пов'язані із трансформаційними та глобалізаційними аспектами вдосконалення економічних та торговельних відносин в галузях аграрного сектору економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі сформовано науковий підхід до розуміння сутності та факторів, які впливають на формування ринку свинини. Регулювання ринку свинини, пошук шляхів розширення експортних можливостей галузей аграрного сектору, відображені у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях таких вчених як: Геєць В. [1], Школьній О. [2], Осташко Т., Волощенко Л. [3, 4], Павленко О. [5], Кваша С. [6-10], Саблук П., Кужель В. [11], О. Могильний [12], Бегеменн Ф. [13], Котлер П. [14], Коснер У [15], Вдовенко Н. [17-19] та інші. Вивчення літературних джерел висвітлює, що розвиток агропродовольчого ринку України відбувається з урахуванням сучасних глобальних трансформаційних процесів, які передбачають розширення світових ринків збуту вітчизняної продукції. Реалізація такої перспективи забезпечується вдосконаленням регуляторної бази функціонування ринку свинини, впровадженням у виробництво інноваційних технологій, автоматизація праці та спрощення доступу до інформації. За умови ефективного регулювання ринку свинини, дослідження дають можливість прогнозувати наповнення внутрішнього ринку за найближчі 3–5 років та здійснення повноцінного експорту. Сучасні

трансформаційні процеси у даному аспекті спрямовані на відповідність міжнародним стандартам для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної галузі свинарства. Відповідно до завдань економічної науки, в умовах сучасних глобальних процесів та інтеграції України до Європейського Союзу, питання дослідження регулювання вітчизняного ринку свинини набуває актуальності та потребує додаткового аналітичного опрацювання.

Метою дослідження є розроблення пропозицій з удосконалення напрямів регулювання вітчизняного ринку свинини в умовах ЗВТ з ЄС із залученням автономних торговельних преференцій.

Виклад основного матеріалу. У процесі виокремлення ключових елементів впливу на розвиток ринку свинини в Україні, відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС, нами було проаналізовано положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. У результаті було встановлено, що такий тип ЗВТ вперше створюється Європейським Союзом з третьою країною. Головною відмінністю від раніше створених та класичних зон вільної торгівлі – це поширення режиму вільної торгівлі на сектор послуг, а також широка програма адаптації економічного та регуляторного законодавства України до міжнародних та європейських норм та стандартів. Вказане дозволить усунути нетарифні бар'єри для доступу українського експорту свинини на внутрішній ринок ЄС шляхом залучення автономних торговельних преференцій (рис. 1).

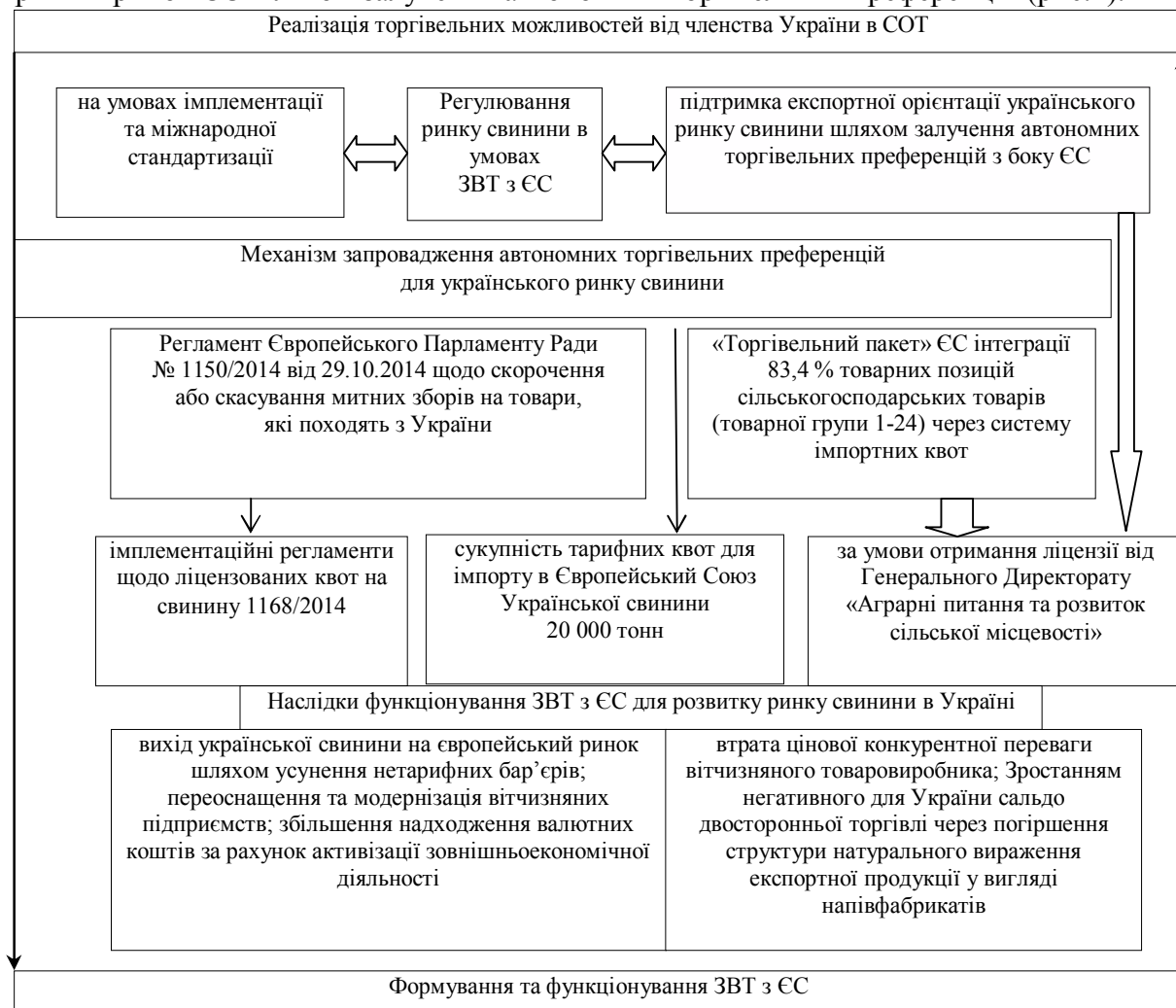

Рис. 1. Регулювання ринку свинини в умовах формування та функціонування ЗВТ з ЄС із залученням автономних торговельних преференцій.

Джерело: авторська розробка на основі використаних джерел [2, 4, 16, 19].

Аналіз рис. 1 показує основні напрями і перспективи трансформації заходів регулювання ринку свинини в умовах функціонування ЗВТ з ЄС. Запровадження ЗВТ з ЄС відкриває певні можливості для українських виробників та експортерів, зокрема покращення умов експорту до ЄС української продукції. У першу чергу, це буде забезпечено за рахунок скасування увізного мита на переважну більшість – 83,4 % сільськогосподарських товарів. По-друге, ліквідація нетарифних технічних бар'єрів у торгівлі свининою, що надасть додаткові переваги вітчизняним експортерам на ринку ЄС завдяки гармонізації ветеринарного та фітосанітарного законодавства України з законодавством ЄС, відомому високим рівнем захисту цього чутливого сектору економіки. По-третє, створить передумови для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної свинини та покращенню ділового та інвестиційного клімату [2, 9].

Процес адаптації законодавства, передбачений в рамках функціонування ПВ ЗВТ та подальша імплементація відповідних законодавчих та підзаконних актів, сприятимуть дерегуляції підприємницької діяльності та матимуть позитивний вплив на покращення умов ведення бізнесу в Україні в цілому [6].

Застосування уніфікованих правил походження товарів матиме важливе значення для українських експортерів (виробників свинини) до країн ЄС та дозволить українським та європейським компаніям оптимізувати ланцюги виробництва та експорту, повною мірою використовуючи переваги ПВ ЗВТ.

Зростання іноземних інвестицій та наявність міжнародного договору, який містить юридично зобов'язуючі положення щодо функціонування ЗВТ, має стати потужним додатковим аргументом на користь збільшення надходження прямих іноземних інвестицій у виробництво товарів або послуг, орієнтованих на експорт до держав-членів ЄС, використовуючи наявні конкурентні переваги української економіки. Наслідками запровадження режиму вільної торгівлі з ЄС для економіки України є зростання обсягів експорту товарів та послуг. Очікуваний додатковий приріст за рахунок лібералізації умов торгівлі становитиме 2–3 % (найбільш помітно може зрости експорт продукції сільського господарства та харчової промисловості; помітно – експорт продукції текстильної та шкіряної промисловості, металургії та обробки металу, хімічного виробництва, послуг транспорту і послуг юридичним особам) [13, 17, 19]. Додаткове зростання обсягів імпорту товарів та послуг, що обумовлене новими умовами торгівлі за рахунок зменшення мита, складе 0,8–1,5 %. Очікується найбільше зростання імпорту продукції хімічної промисловості та машинобудування; помітне зростання – продукції харчової промисловості та сільського господарства, виробництва неметалевих мінеральних виробів, текстильної та шкіряної промисловості, інших видів виробництва, послуг транспорту та фінансового посередництва [16, 18].

Приріст реального ВВП відносно базового рівня в межах 0,7–0,9 % (додаткове економічне зростання очікується в основному за рахунок таких видів економічної діяльності, як сільське господарство та харчова промисловість, текстильна та шкіряна промисловість, металургія та оброблення металу, транспортні послуги, послуги юридичним особам). Приріст кількості зайнятих економічною діяльністю відносно базового рівня в межах 130–190 тис. осіб (в основному за рахунок таких видів економічної діяльності, як сільське господарство, харчова промисловість, торгівля та ремонт, транспорт; очікується незначне зменшення кількості зайнятих у хімічній промисловості, виробництві машин і устаткування).

Виведення на якісно новий рівень взаємодії між Україною та ЄС у широкому спектрі галузей передбачено положеннями Частини V «Економічне та секторальне співробітництво» Угоди про асоціацію [17].

Вказане спонукає звернути окрему увагу на заходи з оптимізації бюджетної підтримки виробництва сільськогосподарської продукції. Таким напрямом має стати

підтримка створення окремих організаційно-правових формувань: тваринницьких комплексів, переробних підприємств, заготівельних пунктів, цехів зберігання продукції, кооперативів та дорадчих служб. Зокрема у 2013 році було виділено 155 млн. грн державних дотацій на відшкодування вартості будівництва та реконструкції об'єктів у галузі свинарства. Ці бюджетні кошти отримали такі підприємства: холдинг «АПК-ІНВЕСТ», Науково-виробниче підприємство «Глобинський свинокомплекс», холдинг «Агро-Союз», «Белгранкорм-Полтавщина» і підприємство «Ліга». Додатково було виділено 9,3 млн. грн на часткове відшкодування вартості будівництва й реконструкції комбикормових заводів. Ці кошти отримали «Агрофірма ім. Довженка» (холдинг «Астарт»), Науково-виробниче підприємство «Глобинський свинокомплекс», «Агро-Союз» і свинарська компанія «Золотоніський бекон». Наступним напрямком оптимізації бюджетної підтримки виробництва сільськогосподарської продукції є мінімізація шкідливого впливу природних чинників, оскільки галузь свинарства має значні ризики для поголів'я свиней, зокрема і внаслідок ураження тварин інфекційними хворобами. Для надання можливості постраждалим сільськогосподарським виробникам відновити поголів'я тварин держава має обов'язково забезпечити їх бюджетною допомогою. В даному випадку не за принципом «виділити, скільки зможемо, та розділити на всіх постраждалих», а в науково обгрунтованих розмірах за голову загиблої тварини. Це дозволить запобігти значним втратам у обсягах продукції свинарства.

Маємо зазначити, що всі напрямки заходів є взаємодоповнюючими, і оптимізацію бюджетного регулювання виробництва продукції свинарства неможливо уявити без бюджетної допомоги в ресурсному забезпеченні сільськогосподарських товаровиробників для забезпечення інвестиційної привабливості виробництва свинини. Тільки за ефективної регуляторної політики держави, за належного контролю на ринку вітчизняне свинарство має можливість стати конкурентоспроможним на міжнародних агропродовольчих ринках. Виконання даних умов дасть змогу реалізувати наявний високий природно-ресурсний потенціал регіонів України з традиційним виробництвом.

Висновки. У результаті нашого дослідження було встановлено, що регулювання ринку свинини і досягнення прогнозних обсягів виробництва в 1 050 тис. т та нарощування експортного потенціалу галузі свинарства в 32 тис. т на період до 2020 року залежить не тільки від наявності чи відсутності економічних передумов. Важливу роль відіграє також прийняття галузевої програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, забезпечення використання квот на свинину не менше ніж 20 тис. т, які адмініструються експортними ліцензіями в рамках автономних торговельних преференцій, формування власного експортного потенціалу генетичних ресурсів та зменшення залежності від імпорту, залучення капітальних інвестицій у галузь свинарства шляхом запровадження державних програм для свинарства з різних джерел фінансування, стимулювання капітальних інвестицій на будівництво нових заводів для забезпечення задовільної епізоотичної безпеки держави, сприяння впровадженню постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР) на потужностях, що призведе до системних змін у регулюванні ринку свинини.

Список використаних джерел:

1. Моделирование экономической безопасности: держава, регион, предприятие: монография / [Геєць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін.]; за ред. Геєця В.М. – Х. : ІНЖЕК, 2006. – 240 с.
2. Методологічні аспекти дослідження світового ринку агропродовольчої продукції / О.О. Школьнік // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2013. – Вип. 82. – С. 191–197. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/zhpumus_2013_82_34.pdf.

3. Внутрішній агропродовольчий ринок України в умовах СОТ / Т.О. Осташко, Л.Ю. Волощенко, Г.В. Ленінова; відпов. ред. В.О. Точилін; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2010. – 208 с.
4. Павленко О.М. Щодо перспектив агропродовольчого виробництва в умовах формування зони вільної торгівлі Україна – ЄС / О.М. Павленко // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 4. – С. 71–74.
5. Хорунжий М.Й. Розробка аграрно-продовольчої доктрини України – імператив часу / М.Й. Хорунжий // Основні напрями вискоєфективного розвитку пореформеного агропромислового виробництва в Україні на інноваційній основі. – К. : ІАЕ УААН, 2002. – С. 214–220.
6. Саблук П.Т. Національна доктрина продовольчої безпеки в Україні / П.Т. Саблук, Г.М. Калетнік, С.М. Кваша, В.І. Власов, М.А. Лисак // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 3–12.
7. Саблук П.Т. Національна доктрина продовольчої безпеки в Україні / П.Т. Саблук, Г.М. Калетнік, С.М. Кваша, В.І. Власов, М.А. Лисак // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 3–12.
8. Кваша С.М. Стан та тенденції розвитку сільського господарства країн-членів Європейського Союзу / С.М. Кваша, К.С. Кваша. – К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 40 с.
9. Гнатюк С.А. Результати і перспективи роботи господарств корпорації «Тваринпром» / С.А. Гнатюк // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2015. Вип. 4, Т.2 – С. 15 – 22.
10. Кваша С.М. Напрями удосконалення механізмів формування ринкової рівноваги на ринках сільськогосподарської продукції / С.М. Кваша // Економіка АПК. – 2011. – № 2. – С. 161–167.
11. Кужель В.В. Теоретичні засади модернізації аграрної економіки / В.В. Кужель, Я.В. Солтик. // Вектор науки ТГУ. Серія: Экономика и управление. – Россия. Тольятти, 2012. – № 4 (10). – С. 83–87.
12. Могильний О.М. Спільна аграрна політика Європейського союзу щодо сталого сільського розвитку: уроки для України Могильний / О.М. // Економіка АПК. – 2004. – № 7. – С. 3–4.
13. Begemann F. Haltung und Erhaltung tiergenetischer Ressourcen in Ex-situ-Haltung in Zoos und Tierparks (Maintenance and conservation of domestic animal resources, ex situ, in zoos and domestic animal parks.) / F. Begemann, C. Ehling, R. Falge // Schriften zu genetischen Ressourcen. – 1996. – S. 60–77.
14. Kotler P. Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control / P. Kotler– Prentise-Hall, 1991. – 686 p.
15. Кьостнер Burakovsky I. The impact of an FTA between Ukraine and the EU / Burakovsky I., Movchan V., O'Keefe T.A., Ulgen S., Shnyrkov O. // Oxford Economics. – 2012. – 138 pp.
16. Вдовенко Н.М. Сучасний досвід застосування методів прямого впливу на регулювання діяльності суб'єктів аграрного сектору в умовах глобалізації / Н.М. Вдовенко, Ю.Є. Шарило // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції : [зб. наук. праць]. – Херсонський національний технічний університет, 2015. – № 16 (5). – Т. 1. – С. 9–13.
17. Вдовенко Н.М. Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту продовольства / Н.М. Вдовенко, Ю.А. Хижняк // Science Rise. – 2015. – № 2/3 (7). – С. 20–26. Режим доступу до журналу : <http://journals.uran.ua/sciencerrise/issue/view/2219>
18. Vdovenko N.M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards / N. Vdovenko, N. Korobova // Wspolraca Europejska. – 2015. – № 3 (3). – Vol. 3 – С. 23–33. Режим доступу до журналу : <http://we.clmconsulting.pl/index.php/we/article/view/44>
19. Vdovenko N. Mechanisms of regulatory policy application in agriculture / N. Vdovenko // Економічний часопис XXI. – 2015. – № 5–6. – С. 53–56.